

Öğretmen Adaylarının Sosyal Ağları Öğretim Faaliyetlerinde Kullanımına Yönelik Bir Araştırma

A Study on Preservice Teachers' Use of Social Networks in Teaching Activities

DOI=[10.17556/jef.14907](https://doi.org/10.17556/jef.14907)

Yasemin SAĞLAM KAYA*, Dilek Sultan ACARLI**

Genişletilmiş Özet

Bilgisayar ve internet ekseninde gelişen teknolojilerin bir sonucu olarak, insanların web temelli ortamlarda ve bu ortamlara erişebildikleri teknolojik araçlarla geçirdikleri süre gün geçtikçe artmaktadır. Bu sürenin çoğunluğunun hangi ortamda harcandığı sorusuna verilecek ilk yanıt hiç şüphesiz “sosyal ağlar” olacaktır.

Farklı amaçlara hizmet eden çok fazla sayıda ve türde olması, sosyal ağların kullanımlarını daha da arttırmakta; popülerliği ve kullanım kolaylığı, kullanıcıların sosyal ağlar arasında geçiş yaparak daha çok kullanıcı tarafından kullanılmasını sağlamaktadır. Yapılan araştırmalar, 16-24 ve 25-34 yaş arası kullanıcıların sosyal ağları en çok kullanan yaş grubu olarak ortaya çıkmaktadır. Dikkat edilirse bu yaş grupları lise öğrencileri, öğretmen adayları ve teknolojiye yatkınlıkları daha fazla olan öğretmenlerin bulunduğu yaş gruplarını içermektedir. Dolayısıyla sosyal ağlar, eğitim odağının merkezindeki üç grubun dâhil olduğu yaş grubu tarafından yoğun bir şekilde kullanılmaktadır. Bu kullanım oranının olumsuz yanları bir kenara bırakılırsa, bu ölçüde kullanılan ortak bir alanının öğrenciler ve eğitimciler tarafından da öğretim faaliyetlerinde kullanılması kaçınılmaz bir son olarak ortaya çıkmaktadır (Acarlı & Sağlam, 2015). Teknoloji ve ürünlerinin eğitim ve öğretimde kullanılması sadece öğrenciler açısından değil, eğitimciler açısından da önemli sonuçlar doğurmaktadır. Bu teknolojiler eğitimcilerin bilgiye ulaşma ve bunları öğrencileriyle paylaşma süresini kısaltmakta böylece eğitim süreci içindeki verimliliğin artmasını sağlamaktadır.

Hayatımız içinde bu kadar büyük bir role sahip olan sosyal ağların daha doğru, etkili ve öğretimsel amaçlar doğrultusunda kullanılabilmesi için araştırmalar yapılmaktadır. Bir diğer araştırma odağı da bireylerin teknolojiyi kullanma eğilimlerini araştıran çalışmalardır. Bu çalışmalarda teknolojinin mesleki anlamda kullanılması ve potansiyel kullanıcıların teknolojiyi kullanma niyetleridir. Teknoloji

* Yrd. Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi, e-posta: ysaglam@hacettepe.edu.tr

** Dr., Hacettepe Üniversitesi, e-posta: dsultan@hacettepe.edu.tr

Kabul Modeli (Technology Acceptance Model, TAM) iletişim teknolojilerinin mesleki anlamda kullanılması ve kullanıcıların bu teknolojileri kabulünün açıklanması için Davis (1989) tarafından ortaya konmuş bir modeldir. Daha sonra Vankatesh ve Davis (2000) tarafından geliştirilerek TAM2'ye dönüştürülen bu modele göre bireylerin bir sistemi kullanma niyetleri iki değişken tarafından etkilenmektedir: Bir sistemin kullanıldığı zaman bireyin iş performansını arttıracığına yönelik inançtan yola çıkan “algılanan kullanılabilirlik” ve bu sistemi kullanmak için çaba harcamaya gerek duyulmayacağı inancını kapsayan “algılanan kolaylık” (Vankatesh & Davis, 2000).

Amaç

Bu çalışmanın amacı öğretmen adaylarının teknoloji kullanma niyetlerini ve öğretim faaliyetlerinde teknoloji kullanımının kullanılabilirliğine yönelik algılarını etkileyen faktörleri sosyal ağlar bağlamında belirlemektir.

Yöntem

Araştırma, Ankara İli'nde farklı öğretmenlik programlarında (ortaöğretim fizik, kimya, matematik, biyoloji öğretmenlikleri; ilköğretim sınıf, fen ve matematik öğretmenlikleri; bilgisayar öğretmenliği; okulöncesi öğretmenliği; yabancı dil öğretmenliği) öğrenim gören 571 öğretmen adayı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada verilerin toplanmasında TAM2 (Venkatesh & Davis, 2000) çerçevesinde geliştirilen, Acarlı ve Sağlam (2015) tarafından Türkçe uyarlaması yapılan ölçek kullanılmıştır. Öğretmen adaylarının teknoloji kullanma niyetlerini ve teknoloji kullanımının kullanılabilirliğine yönelik algılarını etkileyen faktörleri belirlemek için ayrı ayrı çoklu regresyon analizleri yapılmıştır.

Bulgular

Teknoloji Kabul Modeli'nin Türkçe uyarlaması çalışmada yer alan boyutların ortalama puanları 3.33 ile 3.76 arasında; güvenilirlikleri ise .66 ve .90 arasında değişmektedir. Yapılan regresyon analizi sonucu kişisel norm, algılanan kullanılabilirlik ve algılanan kolaylık değişkenleri birlikte öğretmen adaylarının teknoloji kullanma niyetleri ile yüksek düzeyde ve anlamlı bir ilişki vermektedir ($R=.81$; $R^2=.65$; $p=.000$). Bu değişkenler birlikte öğretmen adaylarının teknoloji kullanma niyetlerini %65 oranında açıklamaktadırlar. TAM2'nin diğer bir varsayımı olan algılanan kullanılabilirliğin kişisel norm, imaj, meslekle olan ilgi, sonuçların açıklığı/gösterilebilirliği ve algılanan kolaylık tarafından açıklanması durumu için yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre değişkenlerin birlikte teknoloji kullanımına yönelik algılanan kullanılabilirlik ile yüksek düzeyde ve anlamlı bir ilişki verdiği görülmüştür ($R=.90$; $R^2=.80$; $p=.000$). Bu değişkenler birlikte teknoloji kullanımına yönelik algılanan kullanılabilirlikteki toplam varyansın %80'ini açıklamaktadırlar. TAM2'nin öne sürdüğü bir diğer varsayım olan kişisel normun imaj üzerindeki etkisi de yine regresyon analizi ile incelenmiş olup kişisel normun imajın varyansının %35'ini açıkladığı belirlenmiştir.

Tartışma ve Yorum

Elde edilen sonuçlar Vankatesh ve Davis'in (2000)'in çalışmasıyla karşılaştırıldığında modelin, boyutları açıklama yüzdelerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu durumun çalışmalardaki örneklemelerin homojenliklerinin farklı olmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Bunun yanında alanyazında TAM üzerine yapılan meta analiz çalışmalarından biri olan Legris, Ingham ve Collette (2003) araştırmalarında, açıklama oranının neden %40 civarında kaldığını, ve bu durumu örneklemin genellikle öğrencilerden seçilmiş olmasına bağlarken Schepers ve Wetzels (2007) çalışmalarında kullanılan ölçme araçlarının farklılaşması sebebiyle sonuçların da farklılaştığını, TAM'ın öğrenci, öğretmen ve çalışanlar açısından bakıldığında farklılık gösterebileceğini vurgulamışlardır (akt. Ursavaş, Şahin & McIlroy, 2014). Bu çalışmada ise teknoloji kullanımı, sosyal ağlar bağlamında incelenmiştir. Sosyal ağların günümüz dünyasında sık kullanılıyor olmasının da elde edilen sonuçlarda etkili olabileceği düşünülmektedir.

Araştırma sonuçları incelendiğinde, öğretmen adaylarının sosyal ağları kullanmalarında algılanan kullanılabilirliği en çok etkileyen boyutun imaj olduğu görülmüştür. Bunu sırasıyla, sonuçların açıklığı/gösterilebilirliği, meslekle olan ilgi ve kişisel norm izlemektedir. Oysa daha önce yapılan çalışmada (Vankatesh & Davis, 2000) meslekle olan ilgi, algılanan kullanılabilirliği en fazla açıklayan boyut olarak ortaya çıkmıştır. Bu durumda öğretmen adayları için görüşlerine önem verdiği insanların bu konudaki beklentilerinin önemli olmadığı yorumu yapılabilir. Benzer şekilde sosyal medya kullanımının meslekle olan ilgisi de algılanan kullanılabilirliği az etkileyen bir diğer boyuttur. Bu bulgudan yola çıkılarak öğretmen adaylarının öğretim faaliyetlerinde sosyal medya kullanımını doğrudan meslekle ilişkilendirmedikleri söylenebilir. Diğer taraftan öğretmen adayları için sosyal medyayı kullanarak prestij sahibi olmak daha önemli gibi görünmektedir. Bu da yine sosyal medya kullanımının popülerliği ile açıklanabilir.

Modelin ana boyutları arasındaki ilişkiler incelendiğinde sosyal medya kullanımına yönelik niyeti en çok açıklayan değişken algılanan kullanılabilirlik olarak bulunmuştur. Bunu sırasıyla algılanan kolaylık ve kişisel norm izlemektedir. Bu durumda algılanan kullanılabilirliğin artırılması, öğretmen adaylarının öğretim faaliyetlerinde sosyal medya kullanma niyetlerini attırmada etkili olacaktır.

Sosyal ağlarda anahtar kelime "sosyal içerik"tir. Bu içerikler, sosyal ağların sunduğu olanaklar doğrultusunda kullanılabilir, paylaşılabilir veya buralarda üretilebilir (Conole & Culver, 2010). Dolayısıyla sosyal ağlar bu tür materyalleri paylaşmak, öğrenme için görseller oluşturmak, yeni bilgileri takip etmek, dil öğrenmek, öğrenme ve değerlendirme amaçlı e-portfolio oluşturulmak, tartışma ortamlarına dâhil olmak amacıyla kullanılabilir. Nitekim literatürde öğrencilerin konulara uygun resimleri, mesajları, sunuları, videoları, ödevleri ve uygulamaları paylaştığı sosyal ağların başarılı bir şekilde eğitim amaçlı kullanıldığı örnekler mevcuttur (Haverback, 2009; Muñoz & Towner, 2009). Araştırma sonuçlarından yola çıkılarak öğretim faaliyetlerinde teknoloji kullanım niyetinin artırılmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Öğretmenlerin bu konudaki niyetlerini arttırmak için ise algılanan kullanılabilirlik ve kolaylığın artırılması amacıyla teknolojinin

öğretimde kullanılmasıyla ilgili örnek uygulamalar geliştirilmesi ve öğretim programlarına bununla ilgili etkinlikler eklenmesi faydalı olacaktır.